

INSPIRE ja sen vaikutukset käytännön tasolla

Yrjö Sucksdorff

Suomen ympäristökeskus (SYKE)
Geoinformatiikka- ja alueidenkäyttöyksikkö

TIIVISTELMÄ

Tämänpäiväisen tiedon mukaan Valtion ympäristöhallinto (YHA) on ja tulee olemaan vastuussa suuresta osasta INSPIREN kansallista toteutusta. YHA tulee olemaan myös merkittävä INSPIREtiedon käyttäjä. Muun muassa näistä syistä on INSPIREN vaikutuksia pohdittu hyvinkin paljon YHAssa. Vaikutukset ovat merkittävät ja suurelta osalta positiivisia, varsinkin mikäli INSPIREN toteutuksessa toteutetaan samalla kansalliset tarpeet 'INSPIRE hengessä'.

Avainsanat: INSPIRE, paikkatieto

1 VAIKUTUKSIA ERI TASOILLA

INSPIREN toteutus tulee vaikuttamaan toimintaan ja tekemisiin hyvin monella eri tasolla, esimerkiksi: alueellinen/kansallinen/eurooppalainen/globaali tai juridinen/päätätjä/aineistojen tuottaja/aineistojen käyttäjä tai lyhyen tähtäimen/pitkän tähtäimen tasoilla. Vaikutukset ovat hyvin erilaisia riippuen miltä kantilta asiaa katsoo. Seuraavassa on pohdintoja tehty lähinnä Suomen ympäristökeskuksen Geoinformatiikka- ja alueidenkäyttöyksikön (SYKE/GEO) kannalta ja kokemuksiin perustuen.

SYKE/GEO vastaa koko ympäristöhallinnon paikkatieto- ja kaukokartoitustoiminnasta sekä kehittää ja ylläpitää alueidenkäytön tietojärjestelmiä. INSPIREN toteutus ympäristöhallinnossa lankeaa hyvin pitkälle GEO-yksikölle.

Direktiivissä on listattu useita tietotasoja, joiden tuottamisessa YHalla tulee olemaan päävastuu tai ainakin osavastuu. Toisaalta YHA tulee käyttämään suurinta osaa INSPIRE tietoja toiminnassaan, mikäli nämä ovat kansallisesti käyttökelpoisia eli mikäli kansalliset tarpeet toteutetaan INSPIREN toteuttamisen yhteydessä.

1.1 INSPIREaineistot, joiden tuottamisesta YHA tulee olemaan suurelta osin tai kokonaan vastuussa (nämä tarkentuvat INSPIREN toimenpidesääntöjen valmistuttua)

Liitten 1 aineistot (liite 1 sisältää kaiken kaikkiaan 9 layeriä): 8. Hydrografia ja 9. Suojellut alueet.

Liitten 2 aineistot (liite 2 sisältää kaiken kaikkiaan 4 layeriä): 1. Korkeus (sisältää syvyystiedot ja rantaviivan) ja 2. Maanpeite (Corine maanpeiteluokitukset 2000 ja 2006).

Liitten 3 aineistot (liite 3 sisältää kaiken kaikkiaan 21 layeriä): 4. Maankäyttö, 7. Ympäristön tilan seurantalaitteet, 8. Tuotanto- ja teollisuuslaitokset, 11. Aluesuunnittelun, rajoitusten ja sääntelyn piiriin kuuluvat alueet ja raportointiyksiköt, 12. Luonnonriskialueet, 13. Ilmakehän tila, 14. Ilmaston maantieteelliset ominaispiirteet, 15. Merentutkimuksen maantieteelliset

ominaispiirteet, 16. Merialueet, 17. Biomaantieteelliset alueet, 18. Elinympäristöt ja biotoopit,
19. Lajien levinneisyys ja 20. Energiavarat

ELI: INSPIRE TULLEE ASETTAMAAN PALJONKIN VAATIMUKSIA YHÄlle jo aineistojen tuotantoon liittyen → on seurattava INSPIREn kehitystä sekä pyrittävä vaikuttamaan sen toteutukseen. Implementointisäännöt tai se mitä niistä tiedetään on otettava huomioon tietokantoja ja tietojärjestelmiä uusittaessa, ylläpidettäessä, suunniteltaessa jne. Tämä koskee sekä GIS- että mahdollisesti myös havaintoaineistoja ja järjestelmiä.

1.2 Vaikutuksia yleisellä tasolla

Toteutus tulee vaatimaan resursseja aluksi melkoisesti (rakennusvaihe), säästöt tulevat myöhemmin (käyttövaiheessa, joka sisältää myös ylläpidon). Se, miten koko työ organisoidaan, on vielä keskusteluasteella. On kuitenkin oletettavaa, että mitä paremmin pystytään sopimaan asioista yhdessä ja mitä enemmän operatiivinen taso on mukana, sitä jouhevammin kansallinen toteutus onnistuu.

Datatuotanto, -ylläpito ja datojen saattaminen INSPIREkuntoon (ml. metatiedot ja tietomallit) on SUURI työ verrattuna muuhun INSPIREtoteutukseen (haku, katselu, muunnos, kopiointi ja niin edelleen). Toisaalta aineistothan pitäisi laittaa kuntoon joka tapauksessa. Työ tulee olemaan uusien standardien- ja menetelmien soveltamista, eli osin samanlaista useissa organisaatioissa. Tämä on jo aiheuttanut sen, että asioita pohditaan ja tehdään Suomessa yhdessä ja vielä tiiviimpää ja koordinoitumpaa yhteistyötä suunnitellaan.

Vaikka ensimmäiset konkreettiset 'INSPIREvelvoitteet' ovat vasta muutaman vuoden päässä on INSPIRE vaikuttanut positiivisesti kansallisesti, koska paikkatietoyhteisö on joutunut keskustelemaan INSPIREn toteutuksesta. Tässä yhteydessä monia aiemmin pysähtyneisyyden tilassa olleita asioita on viety eteenpäin, esimerkiksi konkreettista yhteistyötä aineistojen tuotannossa, aineistojen kuvailutietoja on tehty, yhteisiä projekteja on käynnissä, datapolitiikoihin on tullut selkeyttä jne. Esimerkiksi Maanmittauslaitos on ilmoittanut, että sen aineistot tulevat maksuttomiksi viranomaiskäyttöön ja YHÄ valmistelee omien aineistojensa laittamista maksuttomiksi Internettiin, myös kaupalliseen käyttöön.

YHÄn paikkatietoaineistoja on viime vuosina kysytty selvästi aiempaa enemmän, eli näiden käyttö on lisääntynyt.

Myös kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt ja rahoitusta INSPIREn toteuttamiseen on tarjolla selvästi aiempaa enemmän mm. EUn FP-7'ssa

1.3 Lähivuosien vaikutuksia

On odotettavissa, että aineistot saadaan nykyistä huomattavasti helpommin käyttöön koska

- niistä on tehty metadatat eli ne löytyvät helposti, tällöin esimerkiksi kuhunkin työhön voidaan käyttää siihen parhaiten sopivaa aineistoa
- ne voidaan ladata rajapintojen läpi suoraan tai niitä voidaan käyttää suoraan
- hinnoittelu- ja copyrightpolitiikka on selkeä

Lisäksi odotettavissa on, että:

- kansallinen yhteistyö lisääntyy ja tiivistyy
- kansallinen ja kansainvälinen tutkimus ja yhteistyö lisääntyvät, kun aineistot ovat helpommin käytössä
- aineistoja pystytään käyttämään helposti ja ohjelmistoriippumattomasti
- yleisimmin käytettyihin ohjelmistoihin rakennetaan INSPIREn standardit täyttävät mm. metadataosat, rajapinnat, tiedonsiirtoformaatit jne.
- paikkatietotietämys lisääntyy (on jo lisääntynytkin) kaikilla tasoilla

1.4 Epävarmuuksia ja pelkoja

INSPIREn säännöstöistä tehdään liian teoreettiset (liian tiukat) niin että niitä on vaikea sovittaa käytännön työhön. Tällaisia viitteitä on jo näkynyt sekä drafteissa INSPIRE dokumenteissa sekä kansallisissa suosituksissa (jhs). Tämä johtuu mm. siitä, että säädöksiä on laatimassa osin väärä joukko ihmisiä eli tutkijoita ja aineiston tuottajia, käyttäjät puuttuvat. Yhtä huono asia on, jos säädöksistä tehdään liian 'löysiä'. Tällöin ne on helppo toteuttaa, mutta hyödyt jäävät vähäisiksi. Se, että käyttäjät puuttuvat säännösten laatimisesta johtuu ainakin ympäristöhallinnon osalta resurssien puutteesta.

INSPIRE tuo erityisesti aineistojen tuottajille lähivuosina melko paljon lisätyötä. Jos toteutukseen ei saada resursseja täytyy toteutus tehdä muidenn töiden kustannuksella. Tällöin toteutuksesta tulee sitä huonompi mitä vähemmän muut työt kärsivät. INSPIREn lähivuosina tehtävät panostukset tulevat kuitenkin tulevaisuudessa takaisin 'korkojen kanssa' kuten EUn laskelmissa on osoitettu.

Suomessa toteutetaan vain INSPIREvaatimukset eikä samalla kansallista paikkatietostrategiaa. Tällöin kansalliset hyödyt jäävät suurelta osin saavuttamatta. Toteutuksessa suurena haasteena on myös se, että pystytään palvelemaan kaikkia käyttäjiä paikkatietoammattilaisesta tavalliseen 'kadunmieheen'

INSPIRE antaa kohtuullisen 'vapaat kädet' hinnoitteluasioissa. On siis mahdollista, että hyvinkin kirjava hinnoittelu- ja copyrightkäytäntö Suomessa jatkuu.

1.5 Toimenpiteitä YHAssa INSPIREen liittyen

Ympäristöhallintoon on perustettu hallinnon oma 'tukiryhmä', joka sopii INSPIREen liittyvistä toimenpiteistä sekä valmistelee tarvittaessa INSPIREen liittyviä hallinnon kannanottoja jne.

SYKE on ilmoittautunut LMO'ksi (INSPIREn toteutukseen liittyvä 'Legally Mandated Organisation'). Näin pystymme seuraamaan, mitä INSPIREn toteutuksessa tapahtuu ja osaltamme vaikuttamaan toimeenpanosääntöjen sisältöön, kun nämä tulevat LMO'ille kommentoitaviksi. Ongelmana on kuitenkin, että kommentoitavaa on paljon ja resurssit riittävät ainoastaan mielestämme tärkeimpien dokumenttien kommentointiin. Resurssipulasta johtuen SYKE ei osallistu toimenpidesääntöjen kirjoittamiseen, vaikka tämä olisi hyvin tärkeätä.

SYKE ja MML kokoontuvat säännöllisesti (pienryhmä) keskustelemaan INSPIREn toteutuksesta.

Ympäristöhallinnon meneillään oleva "paikkatiedonhallinnan uusiminen" -projekti on suunniteltu siten, että se ottaa huomioon mahdollisimman hyvin INSPIREn (oletetut) toimenpidesäännöt. Projektissa uusitaan suurelta osin hallinnon noin 2200 käyttäjän "ESDI" (Environmental Spatial Data Infrastructure). Vuoden 2008 suunnitelmissamme on, että YHAN tietojärjestelmät avataan pääosin kaikille käyttäjille Internetiin.